

Farsund
kommune

Kommunal planstrategi 2024-27

Sentrale utviklingstrekk og utfordringer

Innledning og sammendrag

Kommunestyret skal, i løpet av det første året etter konstituering vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien handler om hvilke planer kommunen skal arbeide med i kommunestyreperioden.

Planstrategiarbeidet handler om 2 spørsmål:

- Hvilke hovedutfordringer har kommunen i kommunesamfunnet og i egen virksomhet?
- Hvilke planer trengs for å møte disse utfordringene?

Formålet med dette dokumentet er å belyse hovedutfordringene for kommunen som samfunn og organisasjon. Dokumentet er utarbeidet i et tverrsektorielt samarbeid.

1. Befolkningsutvikling (side 3-7)
2. Folkehelse og levekår (side 8-12)
3. Næringsutvikling (side 13-19)
4. Areal- og miljøutfordringer (side 21-27)

Hovedutfordringene er oppsummert nedenfor.

Befolkningsutviklingen

- Hovedutfordringen for Farsund er å beholde den unge befolkningen og å få tilflytting av unge mennesker. Hvordan kan Farsund utvikles til en attraktiv bokommune?

Folkehelse og levekår

- Helse og arbeidsliv:
 - I Farsund har vi en større andel eldre og en mindre andel personer i arbeidsfør alder. Aldersbæreevnen vil bli redusert fra 2,9 i 2022 til 1,8 i 2050, se side 7.
 - Økningen i antall eldre (eldrebølgen) vil føre til et økt tjenestebehov i helsesektoren samtidig som forventet tilgang på arbeidskraft vil bli redusert.
- Helsetilstand:
 - I Farsund har vi en høyere forekomst av enkelte livsstilsrelaterte sykdommer.
- Helserelatert atferd:
 - En stor andel av befolkningen i Farsund tilfredsstiller ikke de nasjonale rådene for kosthold og fysisk aktivitet.
- Fritid og nærmiljø
 - 52 % av barn og unge har mer enn 4 timer skjermtid hver dag.
 - 1 av 4 barn og unge sier de er plaget av ensomhet.
- Oppvekst:
 - Det er lavere utdanningsnivå i Farsund sammenlignet med Agder og landet.
 - Grunnskolepoengene har over tid vært lavere i Farsund kommune enn i Agder og i landet. I 2023 hadde vi lavest grunnskolepoeng i fylket (39,9%). Til sammenligning var gjennomsnittlige grunnskolepoeng i fylket 42,3 % og i landet 43 %.
 - 20 % av elevene i Farsund fullfører ikke videregående opplæring. Det er likt som i landet. I fylket er det 21 % som ikke fullfører videregående opplæring.

Næringsutvikling

- Nedgang i private arbeidsplasser
- Sikre eksisterende arbeidsplasser

- Videre utbygging av havneområder er avhengig av ekstern tilført kapital
- Næringsutvikling med 3 små sentra
- Økning i offentlige arbeidsplasser sammenlignet med private

Areal- og miljøutfordringer

- Manglende gang-/sykkelforbindelser mellom kommunens 3 tettsteder
- Klima– økt nedbør, overvann (generelt), flomfare (Vanse), havnivåstigning
- Selvforsyningsgrad – tilbakeføring av dyrket mark
- Uforholdsmessig planoverskudd av areal til boligbygging
- Miljø og teknologi – Føringer for små solceller og mindre vindmøller mangler
- Miljø og natur – Strandsonenedbygging, utslipp fra landbruk, forurensinger i sjø (kostholdsråd), landdeponi
- Parkeringsplasser i Farsund sentrum

Farsund kommune 08.05.24

Johan Martin Mathiassen

1. Befolkningsutviklingen

1.1 Hovedutfordring:

- Hovedutfordringen for Farsund er å beholde den unge befolkningen og å få tilflytting av unge mennesker. Hvordan kan Farsund utvikles til en attraktiv bokommune?

1.2 Folketallsutvikling

Figur 1-4 nedenfor viser folketallsutviklingen i Farsund fra 2000 til 2024. I denne perioden har folketallet variert fra 9630 innbyggere i år 2000 til 9876 innbyggere i 2024 (fig. 1).

Figur 2 viser folketallsutviklingen i % og sammenlignet med Agder og landet. Figuren viser tilnærmet stagnasjon i Farsund (+3%) sammenlignet med veksten i Agder og landet (+24%)

I Farsund har innenlands flytting (innflytting-utflytting) vært negativ i hele perioden og fødselsoverskuddet (fødte-døde) er lite. Det er den store nettoinnvandringen som er årsaken til at Farsund ikke har hatt nedgang i folketallet (fig. 3). I 2022 og 23 har folketallet økt med til sammen ca. 300 personer. Det meste av dette skyldes innvandringen fra Ukraina (figur 4).

Kilde: Telemarksforskning Regional analyse <https://regionalanalyse.no/rapport/11030/1/1>

Utviklingen fremover er usikker, og mer usikker jo lengre man går frem i tid. Figur 5 viser folketallsutviklingen i Farsund fra 2010 til 2024 og en framskrivning til 2050 i 3 alternativer; høy, middels og lav vekst. I 2050 viser framskrivningen et folketall på ca. 8000 i det alternativet med lavest vekst og ca. 10.000 i alternativet med høy vekst. Framskrivningen indikerer at Farsund i beste fall vil få stagnasjon i folketallet, men mest sannsynlig en nedgang. Middelvekstalternativet viser en nedgang på ca. 900 innbyggere i 2050 i forhold til i dag.

Kilde: Agdertall <https://agdertall.no/>

Stagnasjon i folketallet er i seg selv ikke en stor utfordring så lenge kommunen har en normal befolkningssammensetning, men slik er det dessverre ikke. Når en kommune blir mindre attraktiv på grunn av mangel på arbeidsplasser eller andre forhold, er det de unge som først flytter ut. Andelen eldre øker, og andelen i arbeidsfør alder minker. Se pkt. 1.3 vedr. befolkningssammensetningen.

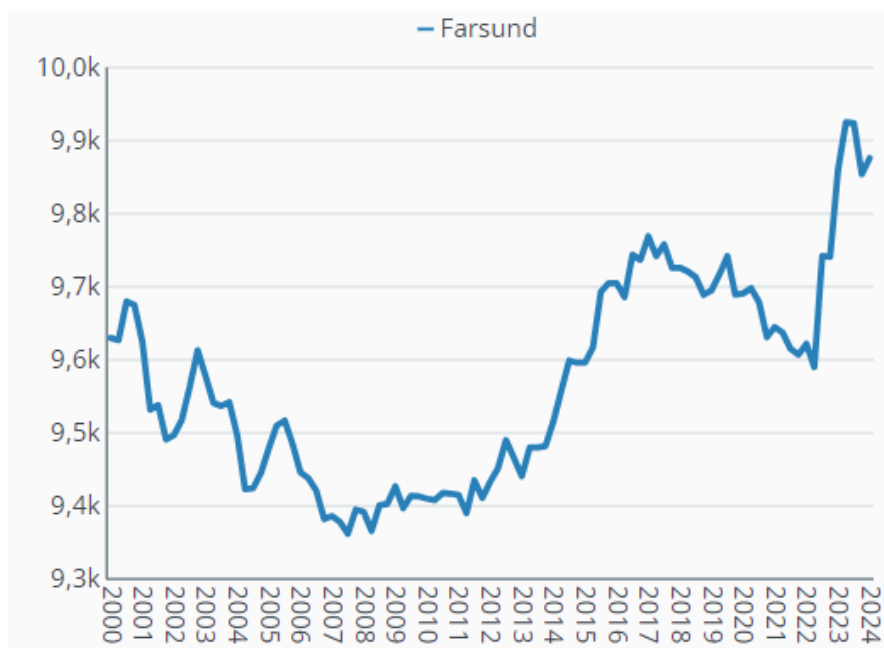

Fig. 1: Utvikling i folketallet i Farsund 2000 – 2024

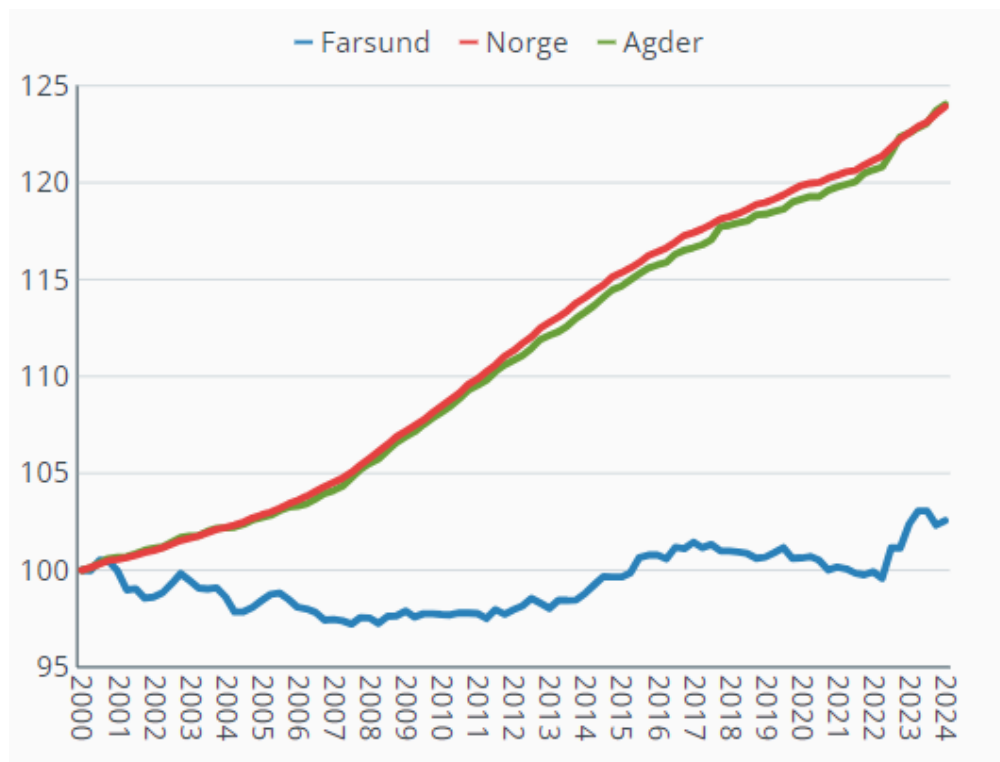

Fig. 2: Folketallsutvikling for Farsund 2000-24 i % og sammenlignet med Agder og landet.

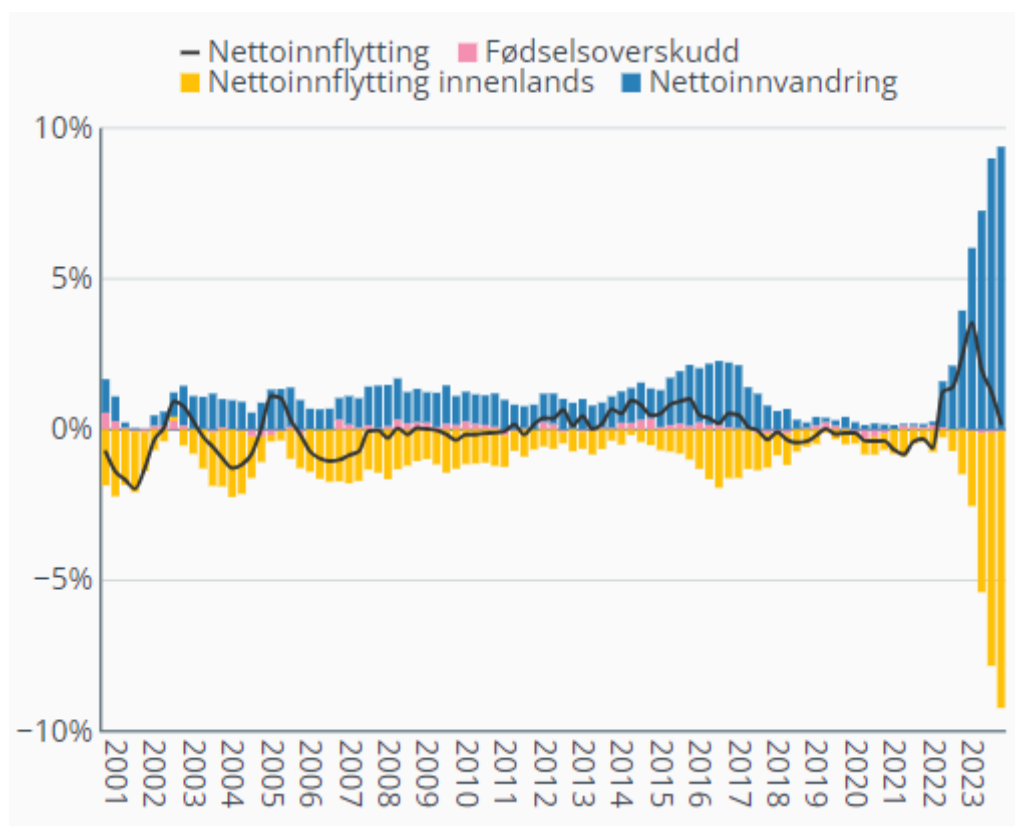

Fig. 3: Befolkningsveksten i Farsund dekomponert

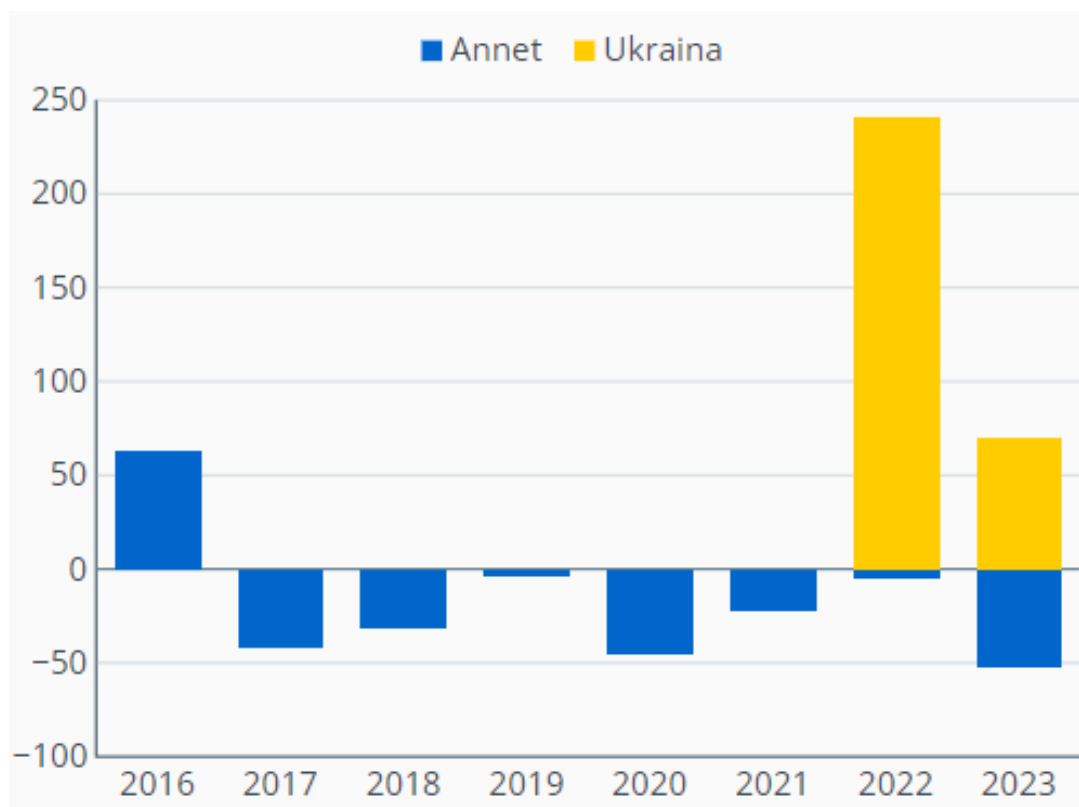

Fig. 4: Nettoinnflytting i Farsund dekomponert på ukrainske statsborgere og andre

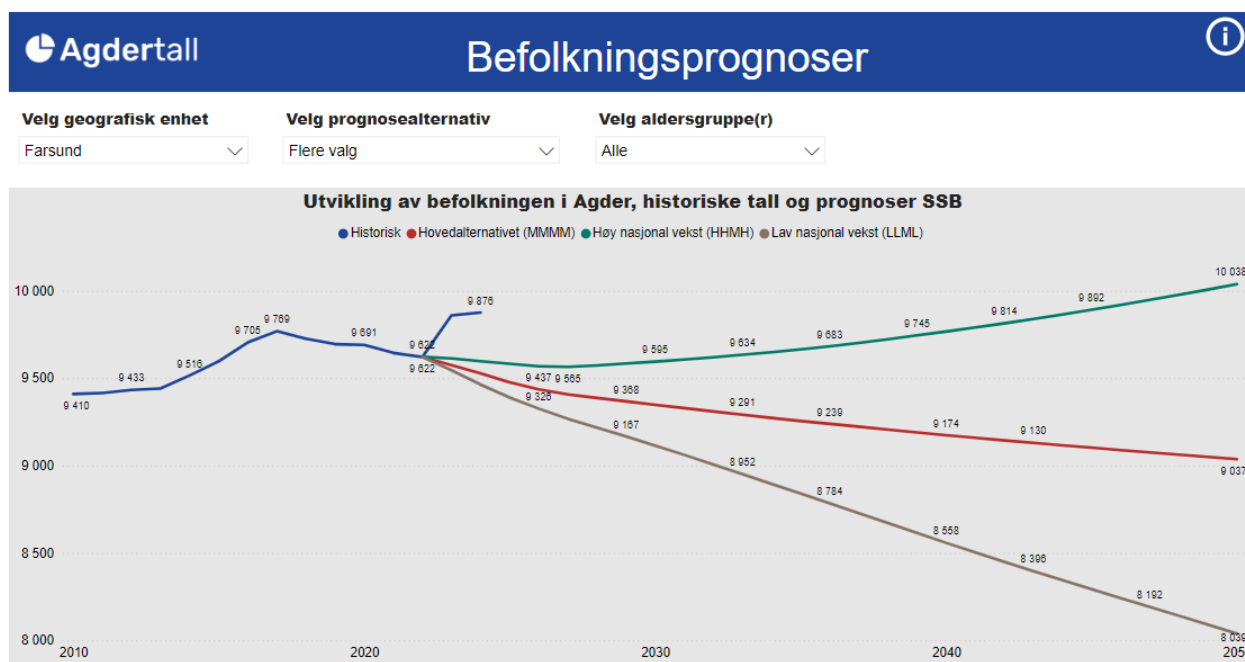

Fig. 5: Framskrivning av folketallet i Farsund til år 2050 i 3 alternativer (høy, middels og lav vekst)

1.3 Befolkningssammensetningen

Aldersfordelingen i Farsund i 2022 og sammenlignet med landet framgår av figur 6 nedenfor. Andelen eldre over 80 år var da 5,1% i Farsund mot 4,4% for landet som helhet. Ser man isolert på denne aldersgruppen var andelen i Farsund 16% høyere enn landet som helhet. Andelen i arbeidsfør alder (16-66 år) var 3,9% lavere enn landet som tilsvarer 6% lavere dersom man ser isolert på denne aldersgruppen.

Figur 7 viser en aldersfordelt framskrivning av befolkningen i Farsund i middelvekstalternativet. Diagrammet viser en betydelig økning i aldersgruppen 67 år og eldre, og en betydelig nedgang i aldersgruppen 16-66 år (arbeidsfør alder). For aldersgruppene 0-15 år er det kun små endringer.

Kilde: <https://www.ssb.no/>

Figur 8 og 9 viser befolkningssammensetning og aldersbæreevne for Farsund og sammenlignet med Agder i 2022, 2040 og 2050. Aldersbæreevnen er forholdet mellom den yrkesaktive befolkningen og den eldre delen av befolkningen, og er av vesentlig interesse for framtidens økonomiske bæreevne og for velferdstilbud og helse- og omsorgstjenestene.

Aldersbæreevnen i Farsund forventes å være vesentlig lavere enn Agder i hele perioden, se tabellen nedenfor, og dette forventes å bli en voksende utfordring for kommunen.

Område	2022	2040	2050
Agder	3,7	2,5	2,2
Farsund	2,9	2,0	1,8

Tabell 1: Aldersbæreevne i Farsund og Agder 2022, 2040 og 2050

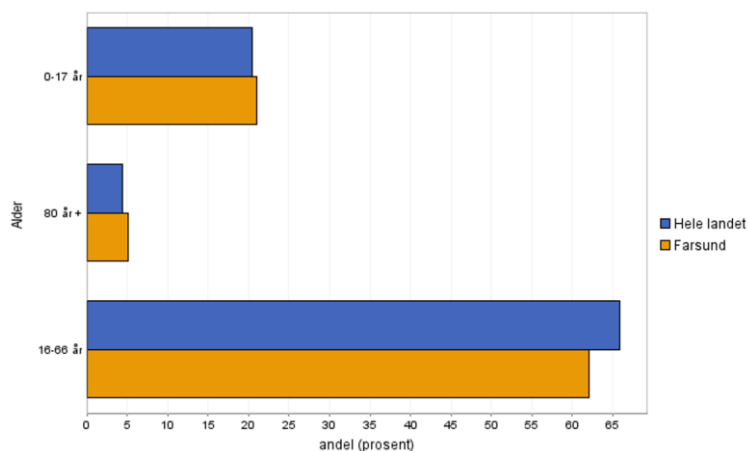

Fig. 6: Aldersfordeling i Farsund og landet i 2022

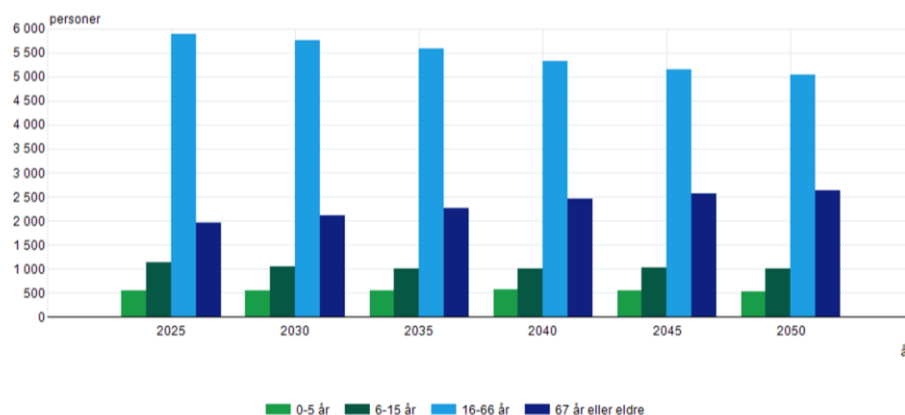

Fig. 7: Fremskrevet folkemengde for Farsund 2025-2050 i middelvekstalternativet, aldersfordelt

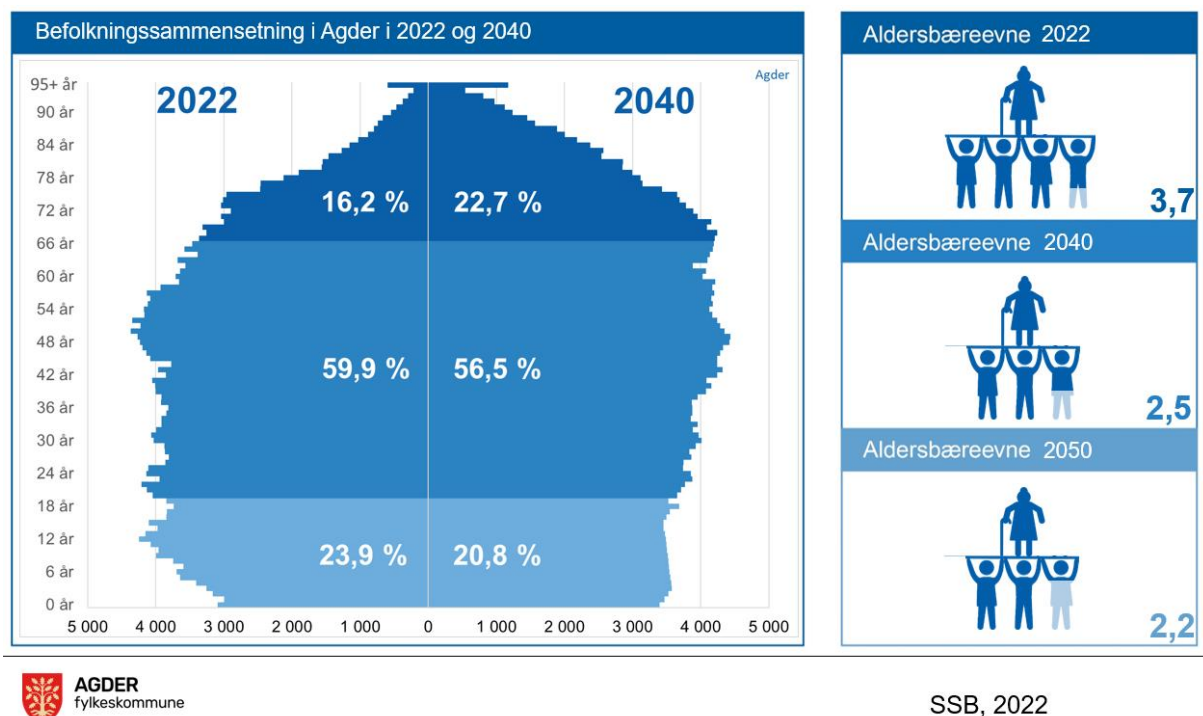

Fig. 8: Befolkningssammensetning og aldersbæreevne for **Agder**

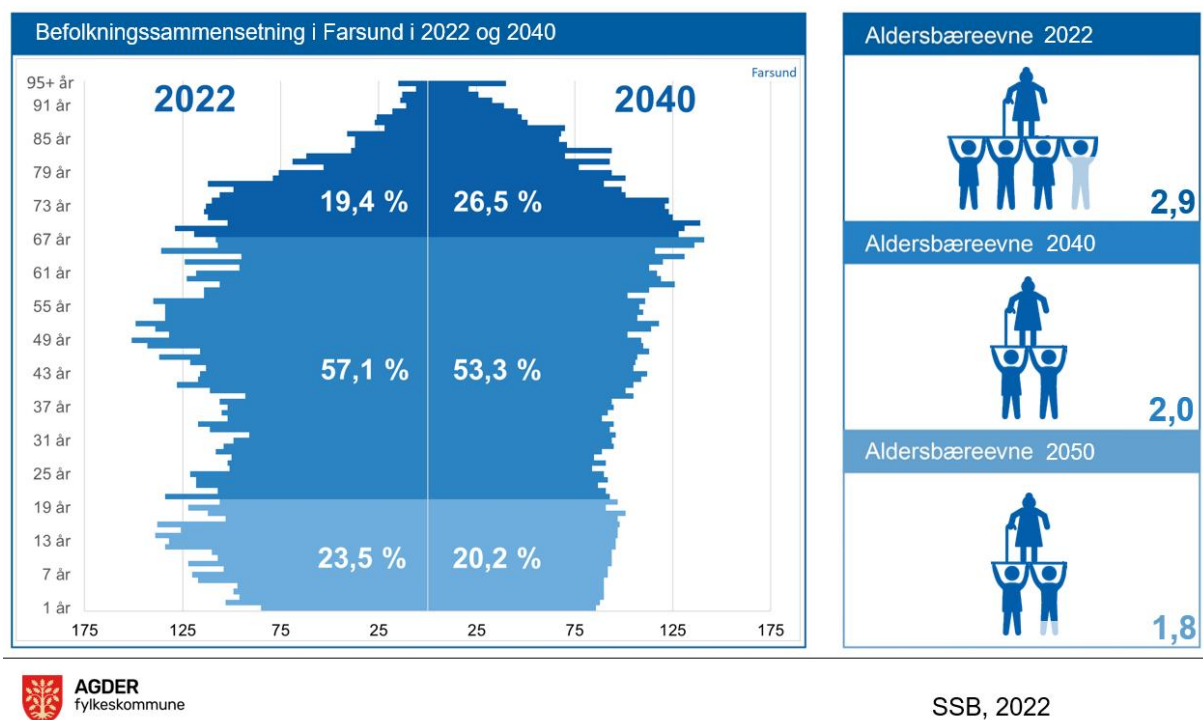

Fig. 9: Befolkningssammensetning og aldersbæreevne for **Farsund**

2. Folkehelse og levekår

2.1. Hovedutfordringene i uprioritert rekkefølge:

- Helse og arbeidsliv:
 - I Farsund har vi en større andel eldre og en mindre andel personer i arbeidsfør alder. Aldersbæreevnen vil bli redusert fra 2,9 i 2022 til 1,8 i 2050, se side 7.
 - Økningen i antall eldre (eldrebølgen) vil føre til et økt tjenestebehov i helsesektoren samtidig som forventet tilgang på arbeidskraft vil bli redusert.
- Helsetilstand:
 - I Farsund har vi en høyere forekomst av enkelte livsstilsrelaterte sykdommer.
- Helserelatert atferd:
 - En stor andel av befolkningen i Farsund tilfredsstiller ikke de nasjonale rådene for kosthold og fysisk aktivitet.
- Fritid og nærmiljø
 - 52 % av barn og unge har mer enn 4 timer skjermtid hver dag.
 - 1 av 4 barn og unge sier de er plaget av ensomhet.
- Oppvekst:
 - Det er lavere utdanningsnivå i Farsund sammenlignet med Agder og landet.
 - Grunnskolepoengene har over tid vært lavere i Farsund kommune enn i Agder og i landet. I 2023 hadde vi lavest grunnskolepoeng i fylket (39,9%). Til sammenligning var gjennomsnittlige grunnskolepoeng i fylket 42,3 % og i landet 43 %.
 - 20 % av elevene i Farsund fullfører ikke videregående opplæring. Det er likt som i landet. I fylket er det 21 % som ikke fullfører videregående opplæring.

2.2 Folkehelse

Folkehelse er definert som «befolkningens helsetilstand og hvordan helsen fordeler seg i en befolkning» (Lovdata, 2011), og folkehelsearbeid defineres som «samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse og trivsel, forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, eller som beskytter mot helsetrusler, samt arbeid for en jevnere fordeling av faktorer som direkte eller indirekte påvirker helsen».

Folkehelse handler om helse, mestring, trivsel, livskvalitet og fravær av sykdom. Grunnlaget for god helse og trivsel i befolkningen skapes i all hovedsak på andre arenaer enn i helsesektoren. Kommunen har et særlig ansvar for å legge forholdene til rette for å sikre at alle i Farsund kommune, uansett bakgrunn og alder, skal ha muligheten til å ta vare på egen helse og bli motivert til å ta gode livsstilsvalg. Slik kan vi få en samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, utjevner sosioøkonomiske forskjeller og forebygger sykdom.

For de fleste er det godt å leve og å vokse opp i Farsund jf Folkehelseoversikt 2023. Men i årene som kommer er viktig at vi sammen prioriterer utfordringer knyttet til utenforskap og helserelatert atferd.

Folkehelseperspektivet og hvordan kommunen kan bidra til å løse sentrale folkehelseutfordringer, skal vurderes i alle kommunale planer. De viktigste utfordringene og mulighetene i Farsunds folkehelsearbeid er presentert i dokumentet *Folkehelseoversikt 2023*

[Folkehelseoversikt 2023](#)

2.3 Helsetilstand og helserelatert atferd

Blant de ti største folkehelseutfordringene i Norge i dag er risikofaktorer knyttet til ikke-smittsomme sykdommer og tidlig død. Dette handler i stor grad om levevaner (FHI, 2019). Å fremme gode levevaner blant annet ved å gjøre det enkelt for befolkningen å foreta sunne valg er derfor viktig i folkehelsearbeidet (Helsedirektoratet, 2021). Med helserelatert atferd mener vi atferd som har vist å ha innvirkning på et helseutfall. Det kan være fysisk aktivitet, kosthold, bruk av tobakk og rusmidler. Det er sosiale forskjeller knyttet til helserelatert atferd. Personer med en høy sosioøkonomisk status (lang utdanning og god økonomi) lever sunnere enn de med lav sosioøkonomisk status, og vil dermed kunne leve lengre. Kjønn og alder viser seg også å ha betydning for helsevaner.

Antall røykere er på vei ned både i landet og i Farsund. Samtidig er det over dobbelt så mange kvinner i Farsund som røyker i forbindelse med svangerskapet sammenlignet med landet. Dette gjenspeiles også i andel innbyggere som er innlagt på sykehus grunnet KOLS. Røyking kan også føre til lungekreft og uførhet, faktorer som skiller seg negativt ut i Farsund. I tillegg kan konsekvensene av å røyke i svangerskapet medføre utviklingsvansker hos barnet.

År	2012-2016	2013-2017	2014-2018	2015-2019	2016-2020	2017-2021	2018-2022
Geografi							
Hele landet	6,9	5,8	4,9	4,0	3,4	2,9	2,4
Agder	9,5	8,1	6,8	5,6	4,6	3,9	3,2
Farsund	13,6	12,8	11,7	10,9	9,5	8,5	7,9

Tabell Andel kvinner som røyker. Hentet fra kommunehelse statistikkbank.

Muskel og skjelettsykdommer er den diagnosegruppen som rammer flest, og koster samfunnet mest i form av sykefravær og uførhet, i Farsund var det i gjennomsnitt 318 brukere pr.1000 innbyggere brukere av primærhelsetjenesten for muskel- og skjelettplager.

Utenforskap, å føle seg eller være utenfor, handler om å ikke ha tilknytning til resten av samfunnet. 25 % av barn og unge sier de er plaget av ensomhet. I fylket er det 22 % av barn og unge som sier de er plaget av ensomhet og i landet er det 23 % som sier det samme. Det kan være flere forskjellige årsaker til at noen faller utenfor resten av samfunnet. For noen handler dette om manglende deltakelse i utdanning eller arbeid. Andre kan falle utenfor på grunn av språklige utfordringer eller annerledes kultur enn majoriteten. Sykdom og funksjonshemming kan også være årsaker til utenforskap. Koronapandemien understreket betydningen av å ha en jobb å gå til og viktigheten av å oppleve sosial tilhørighet og sosialt fellesskap. Sosiale ulikheter i helse er en viktig del av folkehelsearbeidet nettopp fordi det dreier seg om sosiale faktorer som kan forebygges. Bærekraftig samfunnsutvikling er en viktig premiss for folkehelsearbeidet.

2.4 Helse og utdanning

Utdanningsnivå og helse har en sammenheng. De med lang utdanning og god inntekt har bedre helse og har også lavere sannsynlighet for hjerte- og karsykdommer. Vi har generelt fått bedre helse de siste 30 årene, men helsen har ikke blitt like mye bedre for de med lavere utdanning. Dette er også med på å forklare hvorfor helseforskjellene har økt de siste 10 årene. Gode levekår gir motivasjon og evne til å opprettholde gode helsevaner som å være fysisk aktiv, spise sunt og redusere bruk av tobakk og andre rusmidler (kommunehelse statistikkbank 2023).

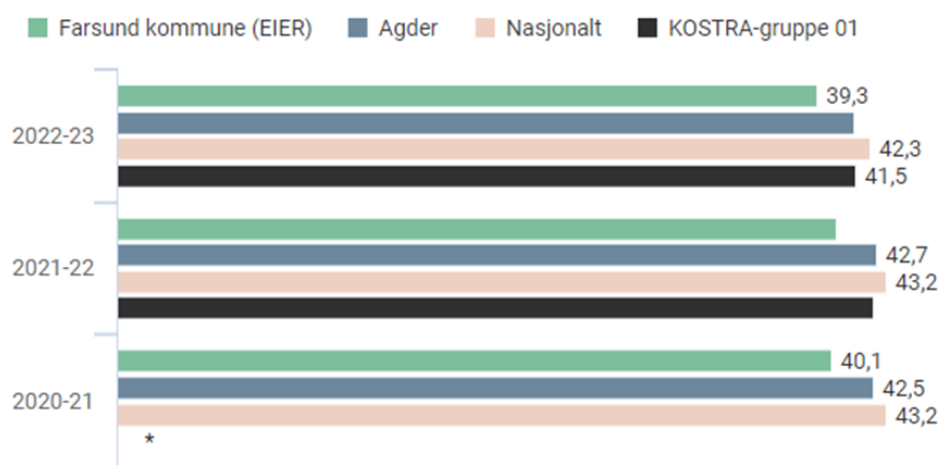

Det er lavere utdanningsnivå i Farsund sammenlignet med landet og Agder, og det er flere indikatorer som slår negativt ut på dropout av videregående opplæring og skoleprestasjoner.

Antall elever med spesialundervisning i grunnskolen har økt fra 5,3 % i 2020 til 9,5 % i 2023. Den samme økningen ser vi i Lister, i Agder og også nasjonalt. Elevundersøkelser for 7. og 10. trinn viser at mobbetallene over tid har steget i Farsund. Selv om mobbetallene i Farsund er lavere enn i fylket og i landet, er det viktig å fortsette å ha nulltoleranse for mobbing siden kan mobbing få store konsekvenser for den fysiske og psykiske helsen til den som rammes.

Grunnskolepoengene har over tid vært lavere i Farsund kommune enn i Agder og i landet. I 2023 hadde vi lavest grunnskolepoeng i fylket (39,9%). Til sammenligning var gjennomsnittlige grunnskolepoeng i 2023 i fylket 42,3 % og i landet 43 %.

For skoleårene 2019-20, 2020-21 og 2021-22 er grunnskolepoengene kun basert på standpunktkarakterer, som følge av at alle eksamener for elever i grunnskolen ble avlyst.

Farsund kommune (EIER), Grunnskole, Grunnskolepoeng, Offentlig skole, Alle kjønn

Tabell Farsund kommune. Grunnskolepoeng. Geografisk sammenligning (Utdanningsdirektoratet, 2023)

Unge som har foreldre med lav utdanning, har større sannsynlighet for å ikke fullføre videregående skole sammenlignet med de som har foreldre med høyere utdanning. Det å fullføre skolegang øker mulighetene for deltakelse i samfunns- og arbeidsliv, og er viktig for å hindre utenforskap.

Det er lavere utdanningsnivå i Farsund sammenlignet med Agder og landet. Farsund har en litt høyere andel av befolkningen som har grunnskole som eneste fullførte utdanning sammenlignet med resten av landet, en større andel med videregående skole som høyeste fullførte utdanning, og en noe lavere andel med universitet som høyeste fullførte utdanning sammenlignet med landet.

Når det gjelder fullføring i videregående skole etter foreldres utdanningsnivå, stiger gjennomføringsprosenten hos elever i samsvar med høyere utdanningsnivå hos foreldrene både for Farsund og hele landet. For elever med foreldre som har grunnskole som høyeste fullførte utdanningsnivå, fullførte 59 % videregående skole mellom 2020-2022 mens for elever med foreldre som har universitetsutdannelse, fullførte 86 % av elevene fra Farsund.

I 2020 begynte alle elever på videregående opplæring. Siden da har det vært en negativ utvikling i Farsund hvor flere elever ikke begynner på videregående opplæring jf tabell under.

År	Andel overganger
2023	96,4
2022	97,5
2021	98,5
2020	100,0
2019	99,1

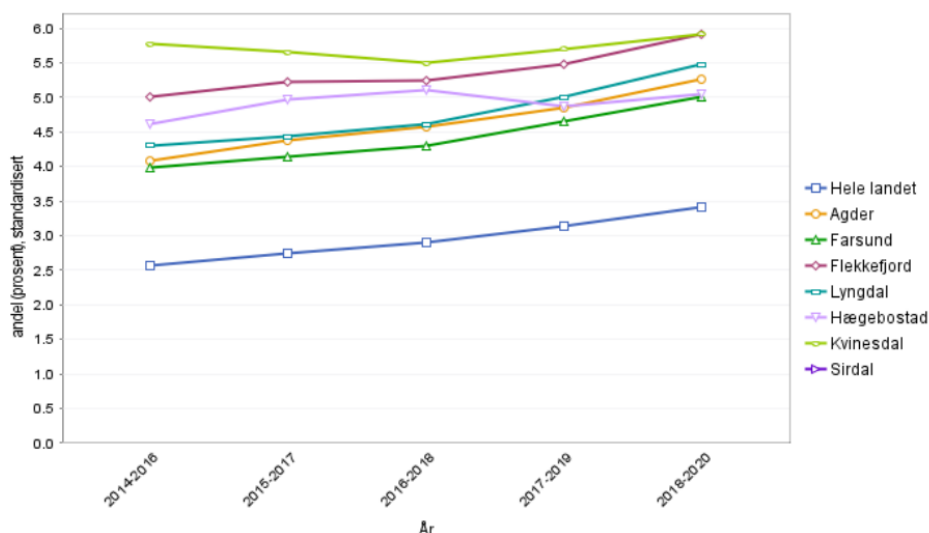
Farsund kommune (EIER), Grunnskole, Overganger, Alle kjønn

Tabell Farsund kommune. Overganger fra grunnskole til VGO
(Utdanningsdirektoratet, 2023)

Den enkelte kommune har gjennom nasjonale reformer som «Barnevernsreformen» og «Kompetanseløftet for spesialpedagogikk og inkluderende praksis» blitt gitt et større ansvar for forebygging og tidlig innsats. Det er økte forventninger til kommunens tverrfaglige samarbeid og hva barnehager og skoler og skal bidra med av tiltak i læringsmiljøet og i den faglige opplæringen for å forebygge utenforskap, skolefravær, drop-out og sosial ulikhet.

2.5 Helse og arbeidsliv

Farsund har høyere andel mottakere av uføreytelser sammenlignet med landet, men ligger lavere sammenlignet med Agder og Lister, utenom Sirdal som har lavest andel stønadsmottakere (Figur ??). Vi har også en større andel mottakere av uførepensjon 18-29 år (3,2 %) sammenlignet med landet (2,2 %) og også mer enn fylket (2,9%).

Figur Mottakere av uføreytelser i alderen 18-44 år. Hentet fra kommunehelse statistikkbank.

Når det kommer til barn og unge som vokser opp i husholdninger med vedvarende lavinntekt etter nasjonal median lå Farsund på 8,6 % mellom 2013-2015. Til sammenligning lå landet på 10,2 % og Agder på 11,1%. Flere undersøkelser viser at barn som vokser opp i lavinntektsfamilier har større risiko for å bli hengende etter på flere levekårsområder. Å få flere i arbeid er det viktigste tiltaket for å motvirke fattigdom og utenforskap.

Farsund ligger så å si likt med landet når det gjelder prosentvis andel sysselsatte i Farsund (76%) sammenlignet med Agder (77%), det er det en høy andel av befolkningen i Farsund som jobber heltid. Det er fortsatt en overvekt av kvinner som jobber deltid, og her er forskjellen mellom menn og kvinner større i Farsund enn på landsbasis.

2.6 Fritid, nærmiljø og fysisk aktivitet

Store deler av den voksne befolkningen i Farsund tilfredsstiller ikke de nasjonale anbefalingene om inntak av frukt, bær og grønnsaker. I tillegg er det flere i Farsund som ikke møter anbefalingene om fisk sammenlignet med Agder.

Når det kommer til alkohol og rus, er det flere ungdommer som drikker jevnlig og færre ikke-drikkere i Farsund, mens bruken av hasj/marihuana er som på landsbasis.

Det er en betydelig stor andel ungdom som ikke møter anbefalingene om fysisk aktivitet. 43 % av 17-åringer trener sjeldnere enn ukentlig. Det er betydelige lavere enn landet (28 %) og også fylket (31 %). 52 % av barn og unge har mer enn 4 timer skjermtid hver dag. Det er høyere andel enn landet og også mest skjermtid i fylket.

Den voksne befolkningen møter heller ikke anbefalingene om fysisk aktivitet, men samtidig er det noen færre stillesittende voksne.

Tilrettelegging for lavterskelaktiviteter som fremmer fysisk utfoldelse, bør ha fokus. Viktigst er det å få tak i de helt inaktive. Selv beskjedne aktiviteter er klart bedre enn en helt inaktiv livsstil. Det bør også gjøres arbeid for å forebygge effekten av det enorme fokuset på utseende, vellykkethet og influenserskapt helseangst som vi er vitne til i dag.

3. Næringsutvikling

3.1 Hovedutfordringene i uprioritert rekkefølge

- Nedgang i private arbeidsplasser
- Sikre eksisterende arbeidsplasser
- Videre utbygging av havneområder er avhengig av ekstern tilført kapital
- Næringsutvikling med 3 små sentra
- Økning i offentlige arbeidsplasser sammenlignet med private

3.2 Beskrivelse av hovedutfordringene

Innledningsvis pekes det på hovedutfordringene i Farsund kommune.

Kraftforedlende industri har uforutsigbare rammebetingelser, kombinert med store svingninger i energi prisene utgjør dette en trussel for eksisterende industri i Farsund kommune.

Det har vært en økning i antall offentlige arbeidsplasser i kommunen de siste årene, særskilt innen helse- og sosialtjenester, samtidig som det har vært en reduksjon i antall arbeidsplasser i privat næringsliv.

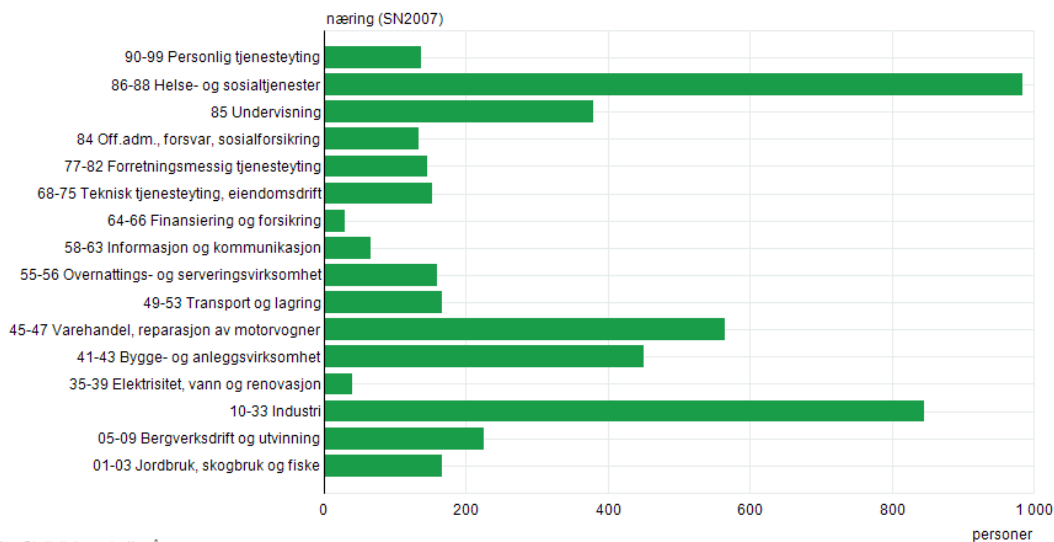
Det må tilrettelegges for private arbeidsplasser for å øke bedriftsattraktiviteten i Farsund kommune, både innenfor små og mellomstore bedrifter, og for store industrietableringer dersom aldersbæreevnen til Farsund kommune ikke skal synke slik framskrivingen viser med tre scenarier, vist i kapittelet om befolkningsutvikling.

Farsund kommune er en stor industrikommune med bedriftene Alcoa og Aludyne som de største aktørene med rundt 450 arbeidsplasser totalt. I tillegg har Farsund mange bedrifter innen mekanisk industri, varehandel inkl. reparasjon av motorvogner og bygg- og anleggsbransjen samt leverandører til offshore næringen. Listerhavnene IKS er en av verdens største seismikk havner, med base i Lundevågen. Lundevågen er godt utbygd med næringsaktører og Kjelsvika er under regulering. Farsund kommune er også Agders største landbrukskommune med et bærekraftig og innovativt landbruk. Farsund kommune har tre bysentrum dersom en inkluderer Farsund sentrum, Vanse og Borhaug. Alle med ulik grad av service funksjoner. Stedsutvikling for å tiltrekke særskilt unge mennesker er viktig for å forhindre at aldersbæreevnen til Farsund kommune synker. Stedsutvikling henger tett sammen med reiselivsutvikling og Farsund er den største reiselivskommunen i Lister, målt i antall kommersielle og ikke kommersielle sengeplasser. Med stor andel arbeidsplasser knyttet til kraftforedlende industri er en av hovedutfordringene behov for fornybar energi, inkludert areal for produksjon, på kort og lang sikt. Det er få ledige sjønære arealer med mulighet for dypvannskaier i Nordsjøbassenget. Farsund kommune har stor mulighet for industrietablering knyttet til havneområdene, det må tilrettelegges for videreutvikling av eksisterende virksomheter og etableringer i sjønære arealer.

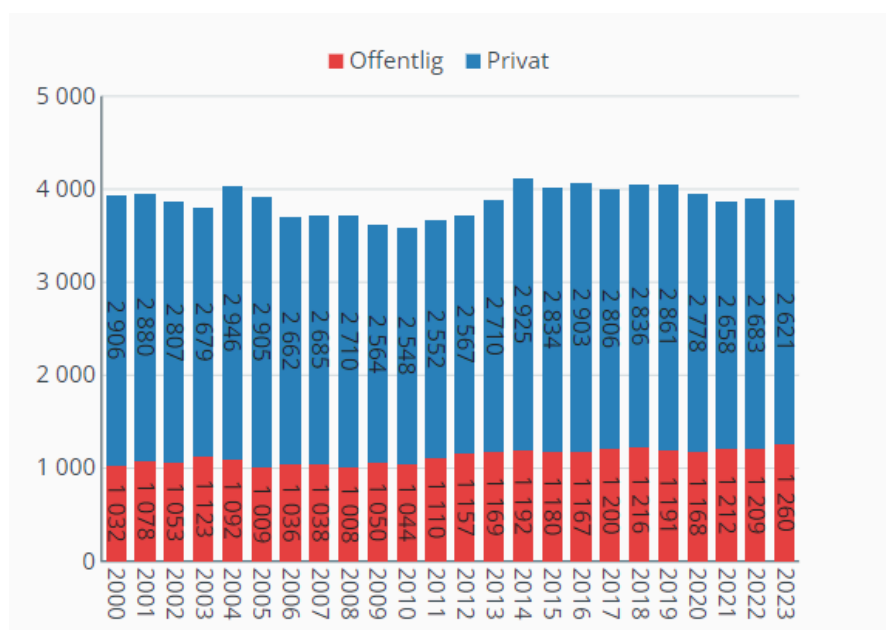
3.3 Arbeidsplassutvikling

12539: Sysselsatte. 4. kvartal, etter næring (SN2007). 15-74 år, Sysselsatte etter bosted, Farsund, 2023.

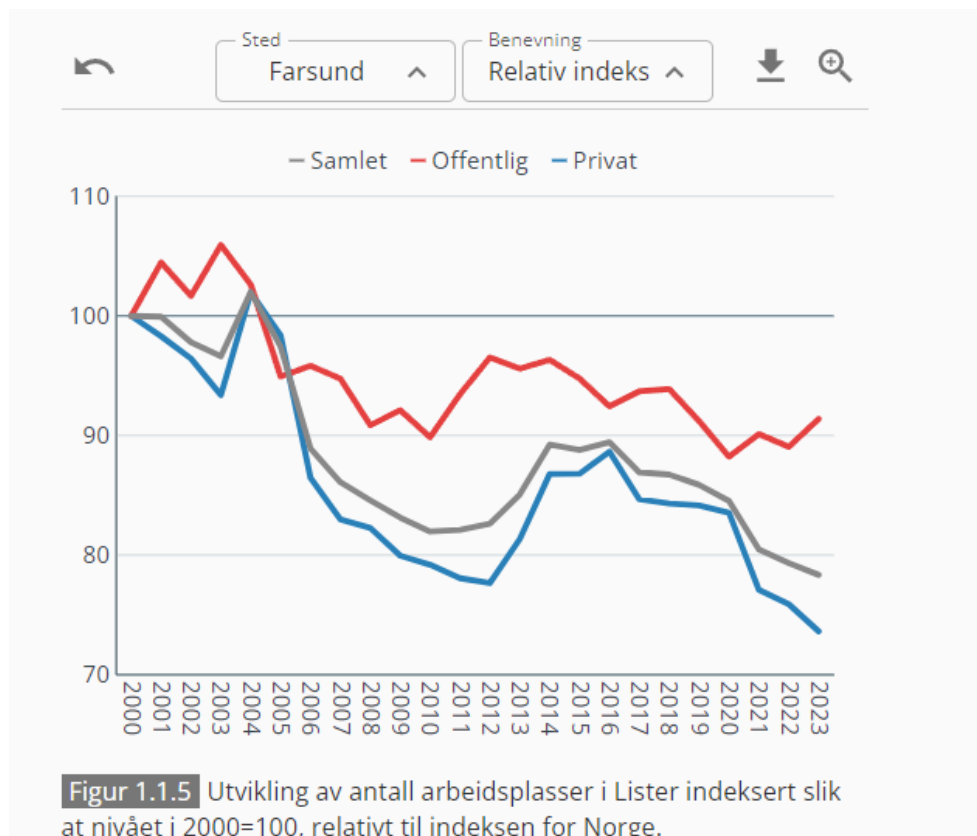

Utvikling i private og offentlige arbeidsplasser i Farsund 2000 – 2023.

Det har vært små endringer i antall arbeidsplasser i Farsund de siste 10 årene. Ved inngangen til 2024 var det totalt 3881 arbeidsplasser i Farsund, hvorav 2621 var i det private næringslivet og 1260 i det offentlige. Balansen mellom offentlige og private arbeidsplasser er en utfordring. SSB endret metoden for å beregne antall sysselsatte i 2015. Den nye metoden ga omtrent fire prosent færre arbeidsplasser i næringslivet.

<https://regionalanalyse.no/rapport/11030/1/1>

Figuren viser utviklingen i antall arbeidsplasser i Farsund i forhold til utviklingen i Norge. Utviklingen er først indeksert slik at nivået i 2000 = 100. En indeksverdi på 100 betyr at utviklingen er den samme som i landet for øvrig.

3.4 Sysselsetting

Det er viktig at høy andel av befolkningen har arbeid, høy sysselsetting gir mindre økonomiske forskjeller og høyere skatteinntekter til kommunen. Det er også bevist at høy sysselsetting henger sammen med god folkehelse.

I mars 2024 var 1,9 % av arbeidsstyrken i Farsund helt ledige.

Agder	Agder		
	Januar	Februar	Mars
I alt Agder	2,2	2,2	2,1
4201 Risør	2,7	2,4	2,3
4202 Grimstad	2,7	2,8	2,5
4203 Arendal	2,7	2,7	2,4
4204 Kristiansand	2,1	2,1	2,0
4205 Lindesnes	1,8	2,1	1,9
4206 Farsund	2,3	2,1	1,9

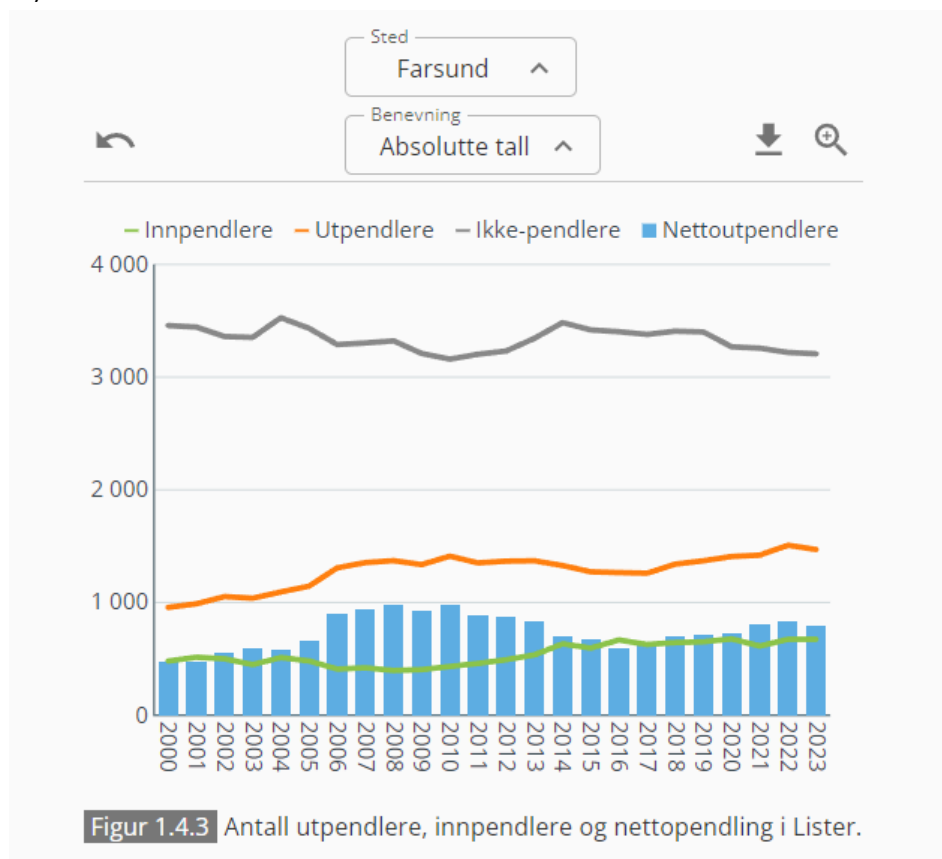
Kilde: nav.no

3.5 Pendling

Pendling er en viktig faktor for å forstå regional utvikling. Mange steder i Norge er avhengig av pendling ut av kommunen for å oppnå vekst i folketallet, som gir netto arbeidsplasser i andre kommuner.

Størrelsen på inn- og utpendling i en kommune kan fortelle om kommunene er integrert i ett større arbeidsmarked.

Kilde: <https://regionalanalyse.no/rapport/11030/1/4>

I 2000 var det 956 utpendlere og 480 innpendlere i Farsund vs 1470 utpendlere og 674 innpendlere i 2023. Figuren viser at det er flere som pendler ut av Farsund enn inn til Farsund, og at Farsund har et underskudd på arbeidsplasser tilsvarende 796 arbeidsplasser.

Til sammenligning var det 2838 utpendlere fra Lister i år 2000 mot 930 innpendlere. 2023 var det 3658 utpendlere i Lister vs 1709 innpendlere. Lister hadde et underskudd på tilsvarende 1949 arbeidsplasser i 2023.

Benevning

Absolutte tall ^

	Arbeidssted							
	Farsund	Flekkefjord	Lyngdal	Hægebostad	Kvinesdal	Sirdal	Utenfor	
Bosted	Farsund	3 207	127	462	4	83	8	786
	Flekkefjord	42	3 178	71	8	249	65	802
	Lyngdal	334	127	3 296	101	121	23	1 201
	Hægebostad	12	21	153	527	47	13	178
	Kvinesdal	66	467	151	31	1 708	51	503
	Sirdal	1	17	2	1	6	803	188
	Utenfor	219	397	742	112	92	147	

Pendlingsmatrisen over viser antall personer som bor og arbeider i de enkelte kommunene i Lister. Vi kan se tallene som andel av bosatte sysselsatte. Tallene leses horisontalt for å se hvor de sysselsatte faktisk arbeider. Vertikalt viser tallene hvor de som arbeider i kommunen kommer ifra.

786 av Farsunds arbeidstakere pendler ut av Lister regionene, det antas at den største delen pendler til Stavanger og Kristiansand regionen. Tallene kan indikere at det er attraktivt å bo i Listerregionen selv med begrensende arbeidsmuligheter, det er avgjørende å sikre arbeidsplasser i Lister regionene som er et bo og arbeidsmarked for å forhindre at aldersbæreevnen i Farsund kommune synker.

3.6 Landbruk

Kommunen har en målrettet satsing på landbruket og yter tilskudd til ulike investeringer. Jordbrukets viktigste ressurs er dyrka og dyrkbar jord, og denne er i dag under press.

Et levende landbruk har også viktige dimensjoner i forhold til matsikkerhet og å sikre bosettinger i distriktene.

3.7 Kompetanse

Kompetansen til befolkningen er en av de viktigste råvarene/ressursene i Norge i dag og i framtiden, og er en avgjørende faktor for å sikre et konkurransedyktig næringsliv. Navs bedriftsundersøkelse i 2023 viser at det fortsatt er stor mangel på arbeidskraft, særskilt innen helse- og sosialtjenester. Det er også mangel på for eksempel rørleggere, elektrikere, tømrere og kokker. Det grønne skiftet og teknologisk utvikling vil føre til en større omstilling enn tidligere. Å fullføre fagutdanning, og innstille

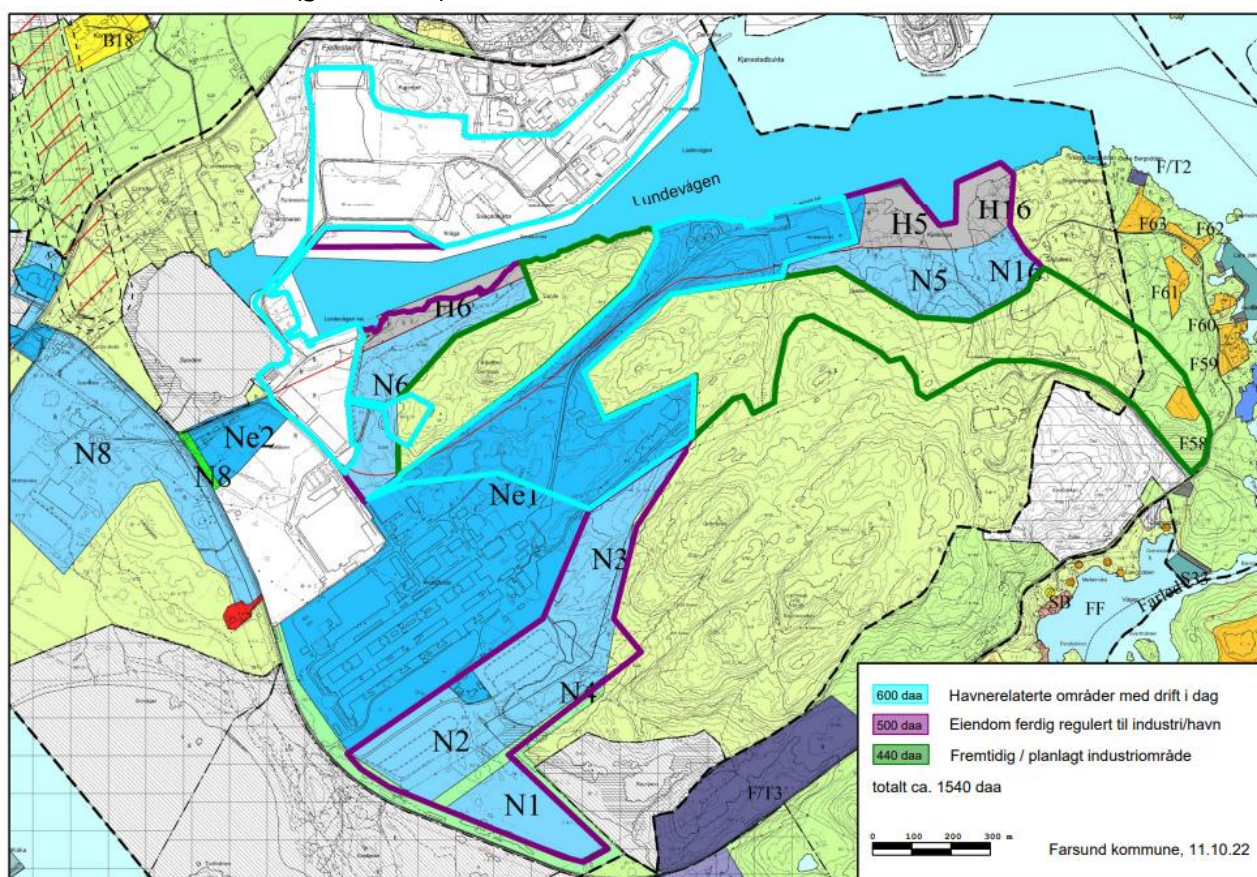

seg på å ta etter- og videreutdanning blir derfor viktig. Næringslivets kompetansebehov vil endres som følge av demografiske endringer, teknologi utvikling, internasjonalisering, digitalisering og klimautfordringer.

3.8 Havnerelatert næringsareal

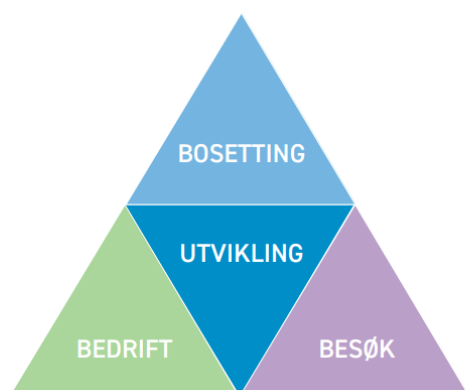
Det er viktig å tilrettelegge for næringsareal i forbindelse med det grønne skiftet med tilhørende arbeidsplasser i Norge. Særs viktig i Farsund er sjønære arealer med mulighetene innen produksjon av fornybar energi og blå næring.

I gjeldende kommunedelplan er det satt av 440 daa til planlagt industriområde i nærheten av havn, i tillegg til 500 daa som er ferdig regulert til industri/havn. Det er viktig å foreta en gjennomgang av arealbehovene og om de imøtekommer behovene i framtiden. Figuren nedenfor viser en mulig arealreserve i framtiden (grønn strek)

3.9 Stedsutvikling/reiseliv

Attraktivitetspyramiden til Telemarksforskning viser tydelig sammenhengen mellom bedriftsattraktivitet, besøks- og bolyst, og utvikling oppnås med fokus på alle tre parameterne. Eksempler fra Nordland fylke viser at selv med arbeidsplass overskudd i kommuner er det stor fraflytting, grunnet manglende fokus på bo- og besøkslyst. Farsund er den største reiselivskommunen i Lister. Det er viktig å forvalte reiselivet i kommunen riktig slik at det bidrar til verdiskaping. I tillegg til stedsutvikling i alle kommunens tre sentre, samtidig som en ivaretar de kulturelle identitetene til hvert sted.

Kilde: <https://www.telemarksforsking.no/publikasjoner/attraktivitetspyramiden/1928/file:///C:/Users/thora03051/Downloads/1928.pdf>

3.10 Industri

Farsund er kjent for sin dyktige og innovative industri. Flere av Farsunds industribedrifter deltar aktivt i sirkulær økonomiske prosjekter med formål å oppnå industriell symbiose med eksisterende eller ny industri.

Naturarealer er under press og fortetting inkludert industriell symbiose er viktig for å begrense forbruket av nye arealer til næringsvirksomhet både for å sikre FN's klimamål, og arbeidsplasser i Farsund kommune.

Det må jobbes tett opp mot Statsforvalter for å sikre at de bærekraftige industrietableringene i Farsund får best mulige betingelser med størst verdiskaping/arbeidsplasser.

3.11 Mobilitet og infrastruktur

En bærekraftig samfunnsutvikling er avhengig av god samferdsel. Bærekraftig arealplanlegging innebærer lokalisering av boliger, arbeidsplasser og funksjoner slik at flere innbyggere kan gå, sykle eller reise kollektivt. I Farsund kommune er personbilen den klart dominerende transportformen. Dette må sees i lys av bosettingsmønsteret og et dårlig utbygd kollektivtilbud og sykkelveinett.

Farsund er tilknyttet hovedveinettet (E39) gjennom en vestre forbindelse (fv465) over Opofta og en østre forbindelse (fv43) i Lyngdal. Ny E39 vil, i tillegg til å redusere antall ulykker, gi vesentlig kortere reisetid for brukerne, og knytte Agder og Rogaland tettere sammen som felles bo- og arbeidsmarked. Reisetiden vil bli halvert på store deler av ny E39 mellom Kristiansand og Ålgård. Tiden fra sør til nord vil gå ned fra 3 timer til 1 1/2 time.

Ny E39 vil som nevnt bidra til å skape et større bo- og arbeidsmarked mellom Stavanger og Kristiansand inkludert Lister som ligger mellom de 2 store byregionene. Dette vil stimulere næringslivet i de to regionene gjennom større nedslagsfelt og bedre tilgang til fagpersonell, som igjen vil bidra til økt produktivitet. Fortgang i arbeidet med planlegging og bygging av ny E39 er viktig for samfunnsutviklingen både for Agder og Rogaland.

Økt fokus på kollektiv transport internt i Farsund kommune må prioriteres, og ses i sammenheng med antall besøkende i tillegg til innbyggere. Kollektiv transporten får redusert tilbud i perioder med stort besøkstrykk, og det er ikke stoppesteder med hensyn på populære besøksmål i Farsund kommune, som for eksempel Lista fyr.

4. Areal- og miljøutfordringer

4.1 Hovedutfordringene i uprioritert rekkefølge:

- Manglende gang-/sykkelforbindelser mellom kommunens 3 tettsteder
- Klima– økt nedbør, overvann (generelt), flomfare (Vanse), havnivåstigning
- Selvforsyningsgrad – tilbakeføring av dyrket mark
- Uforholdsmessig planoverskudd av areal til boligbygging
- Miljø og teknologi – Føring for små solceller og mindre vindmøller mangler
- Miljø og natur – Strandsonenedbygging, utslipp fra landbruk, forurensinger i sjø (kostholdsråd), landdeponi
- Parkeringsplasser i Farsund sentrum

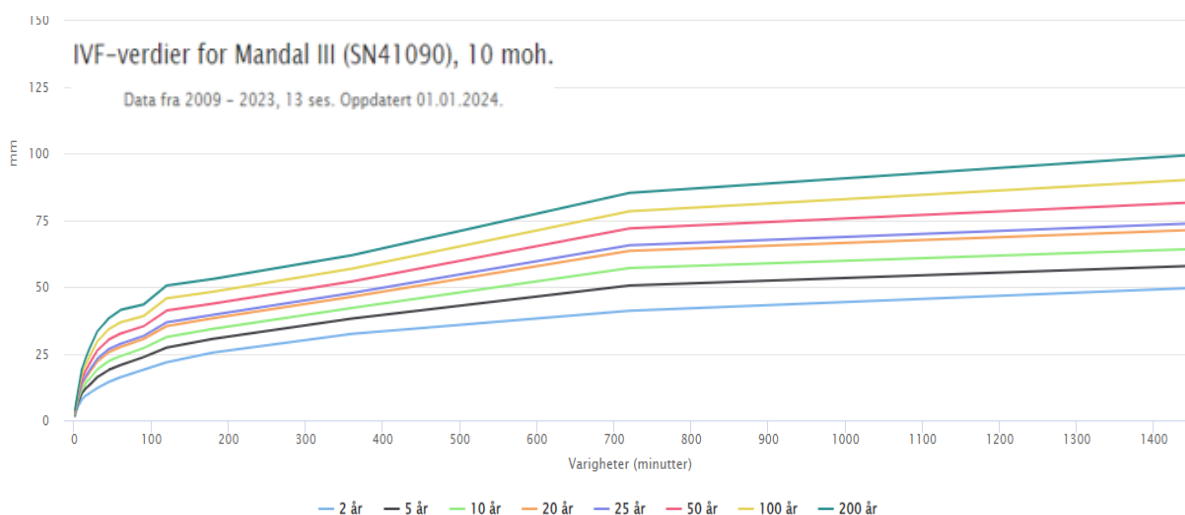
4.2 Miljøutfordringer

Klima

Klimaendringene vil for Agder og Farsund føre til behov for tilpasning til kraftig nedbør og økte problemer med overvann, endringer i flomforhold og flomstørrelser, jordskred og flomskred, samt havnivåstigning og stormflo.

Farsund kommune er forholdsvis lite utsatt for flom da de store vassdragene, slik som Lygna, ikke finnes i kommunen. Det finnes imidlertid enkelte områder, eksempelvis Vanse sentrum, som ved langvarig kraftig nedbør kan være utsatt for flom som fører til stengte veier og skade på bebyggelse.

Grafen under viser forventet økning i korttidsnedbør i en tidsperiode på 2- 200 år. I løpet av denne perioden vil belastningen på det kommunale overvannsnettets doubles.

Klimapåslag

Fremtidig utvikling av kraftig nedbør

For å unngå forhøyet skaderisiko som følge av forventet økning i kraftig nedbør, anbefales det å legge til et klimapåslag på dagens IVF-verdier. Les mer om [klimapåslag](#).

	Dimensjonerende gjentakintervall < 50 år	Dimensjonerende gjentakintervall ≥ 50 år
≤ 1 time	40 %	50 %
>1 – 3 timer	40 %	40 %
>3 – 24 timer	30 %	30 %

Klimapåslag for kraftig nedbør, avhengig av varighet og dimensjonerende gjentakintervall.

Gjelder fra januar 2020.

SANNSYNLIG ØKNING

 Ekstrem nedbør	Det forventes at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann
 Regnflom	Det forventes flere og større regnflommer, og i mindre bekker og elver må man forvente en økning i flomvannføringen
 Jord-, flom- og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørmengder
 Stormflo	Som følge av havnivåstigning forventes stormflonivået å øke

Havnivåstigningen kan føre til at stormflo og bølger strekker seg lenger inn på land, enn hva som er tilfelle i dag. Dette kan føre til skader på bebyggelse og infrastruktur på grunn av oversvømmelse i områder hvor en i dag ikke har registrert skader. Det er ikke ventet vesentlig endring i bølgeforholdene, men som for vind er usikkerheten stor.

Anbefalt klimapåslag for beregning av stormflonivåer er 66–73 centimeter for Aust-Agder (avhengig av kommune) og 77–80 centimeter for Vest-Agder (avhengig av kommune)

Forurensning:

I forhold til forurensing er en stor del av utfordringene i Farsund knyttet til forurenset sjøbunn, deponier på land, og forurensning fra landbruk.

Vanndirektivet ble innført i 2007 og skal sikre beskyttelse og bærekraftig bruk av vann, gjennom helhetlig og samordnet forvaltning på tvers av sektorer. En sentral del av vanndirektivet er også vannforekomster i sjø. For Farsund kommune er prosjektet Renere Listerfjorder tatt inn som en del av arbeidet med vanndirektivet. Et av målene og fremtidig utfordring med Renere Listerfjorder har vært i å rydde opp i forurenset sjøbunn, samt få opphevet gjeldende kostholdsråd knyttet til konsum av fisk i sentrumsnære områder

Deponier knyttet til avfallsplass, og industri vil være en fremtidig utfordring

4.3 Driftsutfordringer:

Klimaendringer vil kunne føre til mange utfordringer for kommunal drift og infrastruktur. Eksempelvis for avløpsnett og overvannsnett. Håndtering av overvann vil være sentralt i forhold til fremtidig planlegging av arealer. Dette innebærer større grad av tiltak slik som drenerende grøntområder, førdrøyningsbasseng, åpne grøfter, økte dimensjoner på ledningsnett etc.

De største skadene på bebyggelse og infrastruktur oppstår ofte i forbindelse med overvann. Overvann skyldes mye regn på kort tid som gir stor avrenning på tette flater uten at det nødvendigvis blir flom i bekker og elver. Overvann er, i denne sammenheng, overflateavrenning som følge av nedbør eller smeltevann.

Episoder med kraftig nedbør ventes å øke vesentlig både i intensitet og hyppighet, og dette vil stille større krav til overvannshåndteringen i fremtiden. Tette flater som asfalterte veier, parkeringsplasser og store takflater gir raskere avrenning enn naturlige flater, og fører til økt fare for flom i bekker og vassdrag dersom vannet ledes for raskt ut i vassdragene. Klimaendringene krever overvannstiltak som bidrar til at overvann ikke ledes til ledningsnettet. Husk på at når avrenningen øker, øker også hastigheten på vannet slik at erosjonsfaren blir større.

Driftsutfordringene vil kunne føre til at renseprosesser tilknyttet vann og avløp må forbedres/oppgraderes. Dette vil kunne gi en stor økning i investeringsutgifter.

4.4 Langsiktige arealbruksutfordringer:

Kommunens plansystem bør bidra til en robust, bærekraftig kommune. Næringsliv, bosetting, landbruk klima og miljø kan i plan balanseres på en god måte.

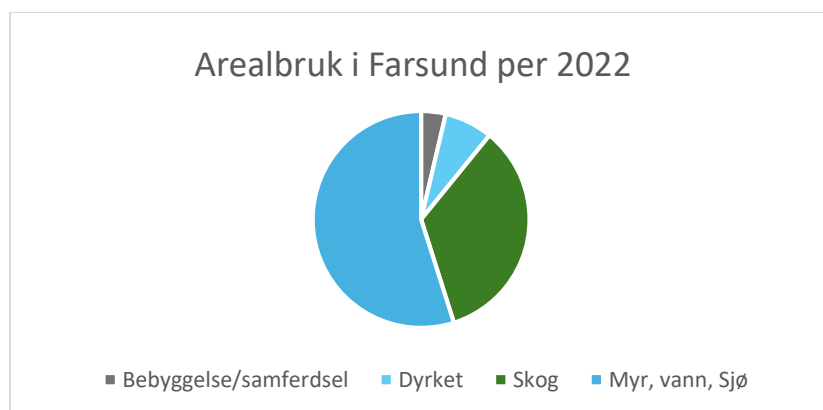
En slik balansering bør også ta hensyn til ny teknologi og kunnskap slik at det legges til rette for gode løsninger.

Aktivt landbruk og en god forvaltning av arealene er viktig for å ivareta og øke matproduksjonen i samsvar med de nasjonale og regionale jordvernsmålene. Farsund kommune er en av de viktigste landbrukskommunene i regionen, og en god kommunal arealplan som ivaretar jordvernet er viktig.

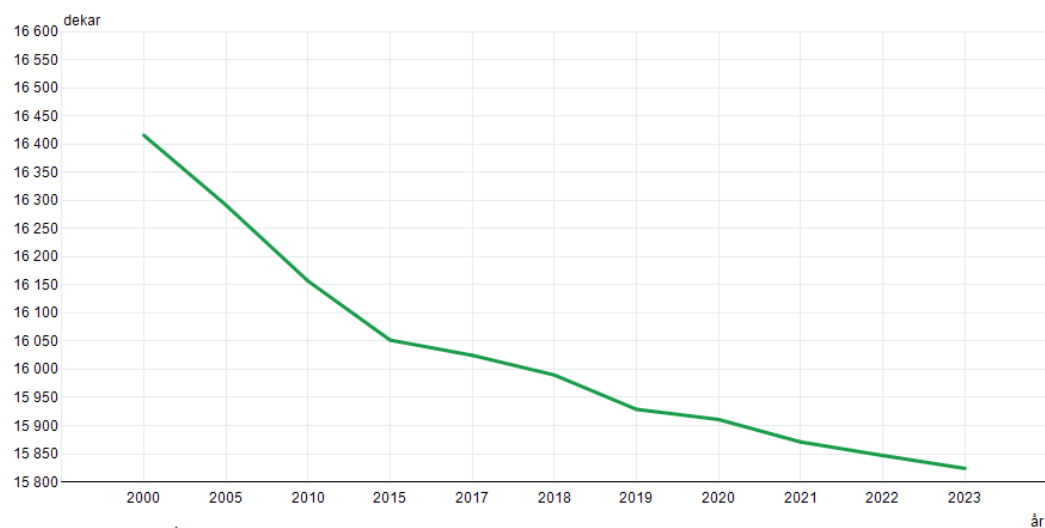
*I Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging 2023-2027, vedtatt 20.06.2023, står det at omdisponering av dyrka mark **skal** reduseres. Arealplanlegging skal bidra til å nå målet om å redusere omdisponering av matjord. Det er en nasjonal forventning av kommunen skal bidra til å styrke jordvernet og ved revisjon av kommuneplanens arealdel **skal** det vurderes om urealiserte utbyggingsformål som innebærer omdisponering av dyrka mark skal tilbakeføres til LNF-formål, såkalt planvask.*

Kommunens arealbruk i dag:

Ifølge arealregnskap for Agder 2022 ([Microsoft Power BI](#)), ble kommunens arealer i 2022 faktisk brukt slik:

Grafen under viser reduksjon av tilgjengelig strandsone som følge av utbygging i vår kommune (Kilde [SSB](#))

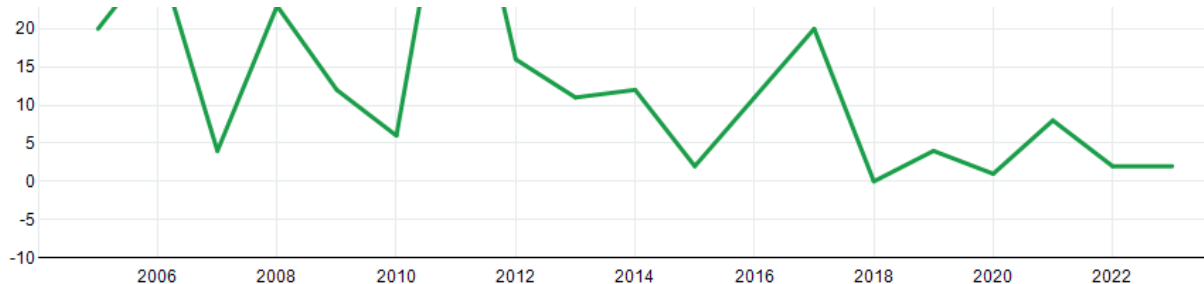
Kilde: Statistisk sentralburo

år

Kartutsnitt nedenfor viser potensielt tilgjengelig areal fra land i grønt og fra båt i blått (Kilde: [miljodirektoratet](https://miljodirektoratet.no)):

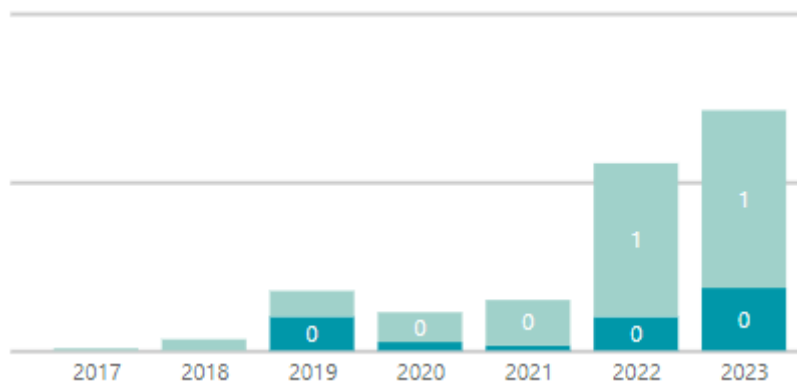
Grafen under viser omdisponering av dyrket og dyrkbar jord, i daa, i vår kommune. (kilde [SSB](https://ssb.no))

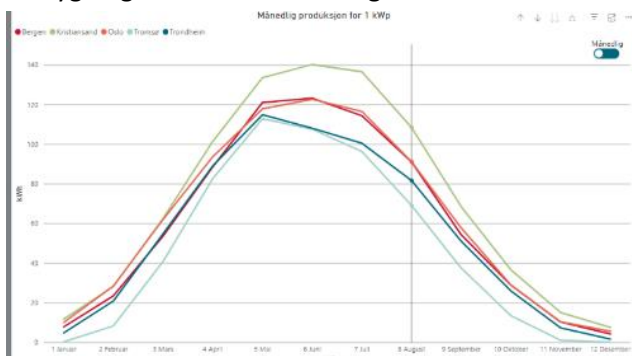
Grafen under viser antall SEFRAK registrerte bygninger som rives årlig i Farsund (Kilde statestikkutdrag mottatt fra Fylkeskommunen v/ Øystein Bujordet)

Det er en markant økning av installert effekt på solceller i Farsund. Under fordelt i **mega watt** ny installert effekt (alle) solceller per år. (Kilde [NVE](#)).

Grafen under viser virkningsgraden til solcelleanlegg fra nord til sør (Kilde [NVE](#)). Miljøgevinsten er i dette utvalg størst i Kristiansand og minst i Tromsø. Det er altså mer miljøvennlig med solseller på tak av bygninger i Farsund enn lengre nord.

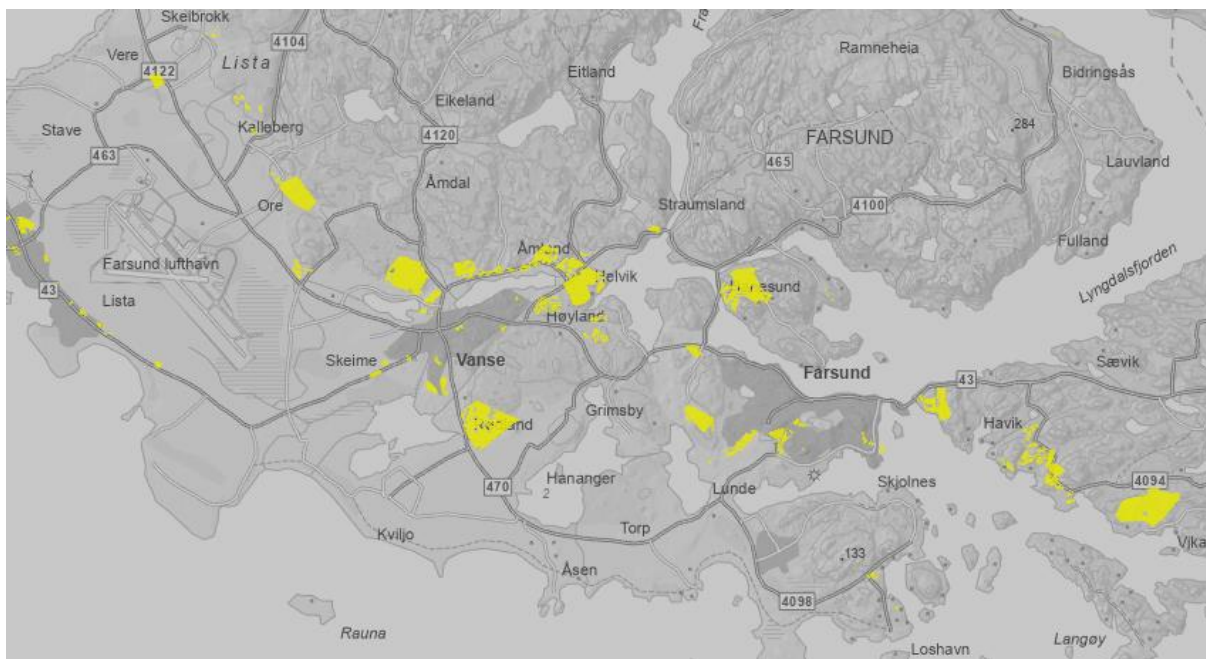
Kommunens planlagte arealbruk, med tilhørende utfordringer er slik:

Bolig: Planreserve på 2. 839 daa ifølge arealregnskap Agder 2022 ([Microsoft Power BI](#)). Dette er urimelig mye. Når befolkningsveksten synker (kilde [SSB](#)) kan det være en utfordring at kommunen har stor planreserve for bolig. Dette kan gi usammenhengende utbygging – hvor de beste løsningene for en befolkningsoppbygging i endring ikke alltid vil finnes (se *demografi- og boligsituasjonsbeskrivelse i folkehelseoversikt*).

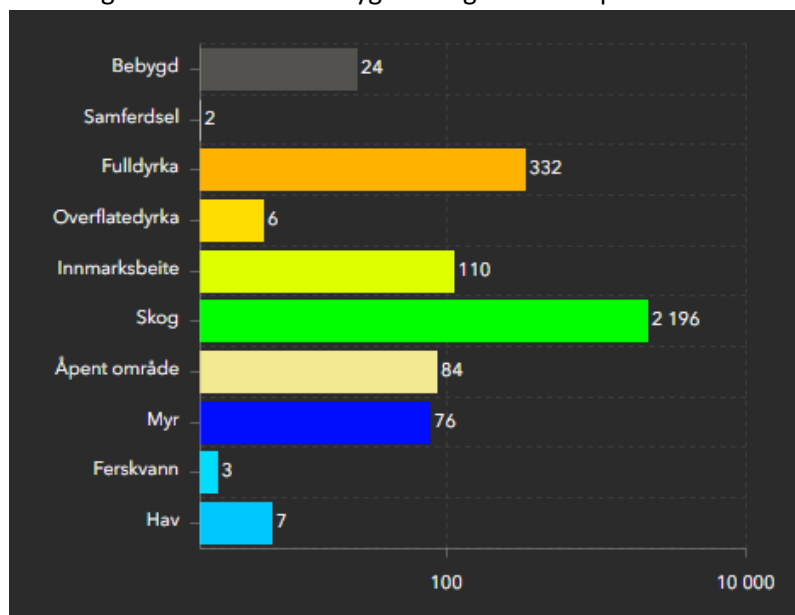
Dette vil også være arealer som beslaglegger dyrket mark, grøntstrukturer, vandrekorridorer mv.

Planreserven – hvor det kan bygges nye boliger vises i gult under.

Neste figur viser hva disse ubygde boligarealene i planreserven brukes til i dag:

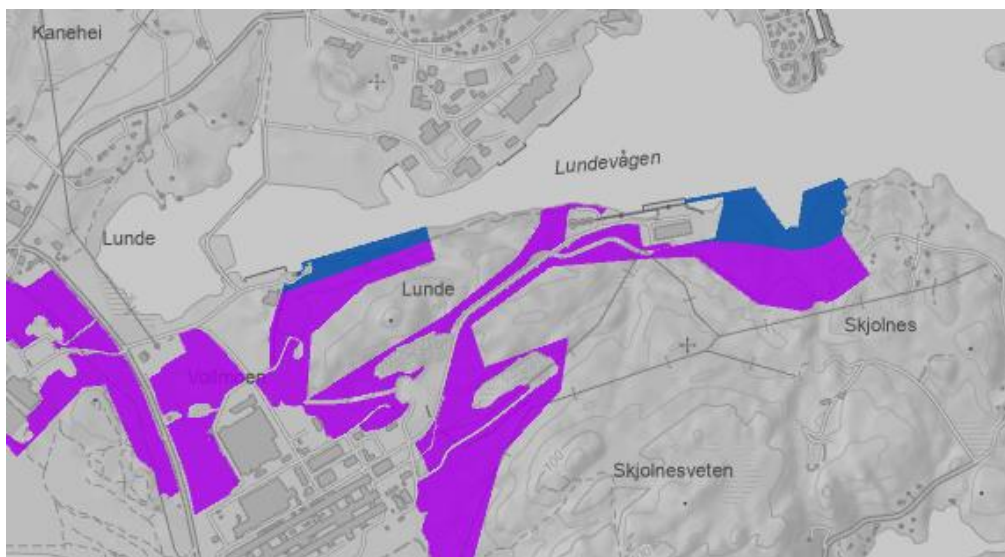
Kommuneplanen legger bl.a. opp til å bygge ned 332 dekar Fulldyrka jord med boliger

Solcelle og (småskala) vindkraft: Planreserve på 0 daa. Ikke ønske om nye areal. Føringer mangler. Behovet for installering av solceller i Farsund kommune er økende, men kommuneplanens arealdel mangler bestemmelser om plassering og utforming av solceller og småskala vindkraft f.eks. å legge til rette for solcelleanlegg eller vindkraftanlegg på ledige takflater og ledige gode industri eller gards plasseringer.

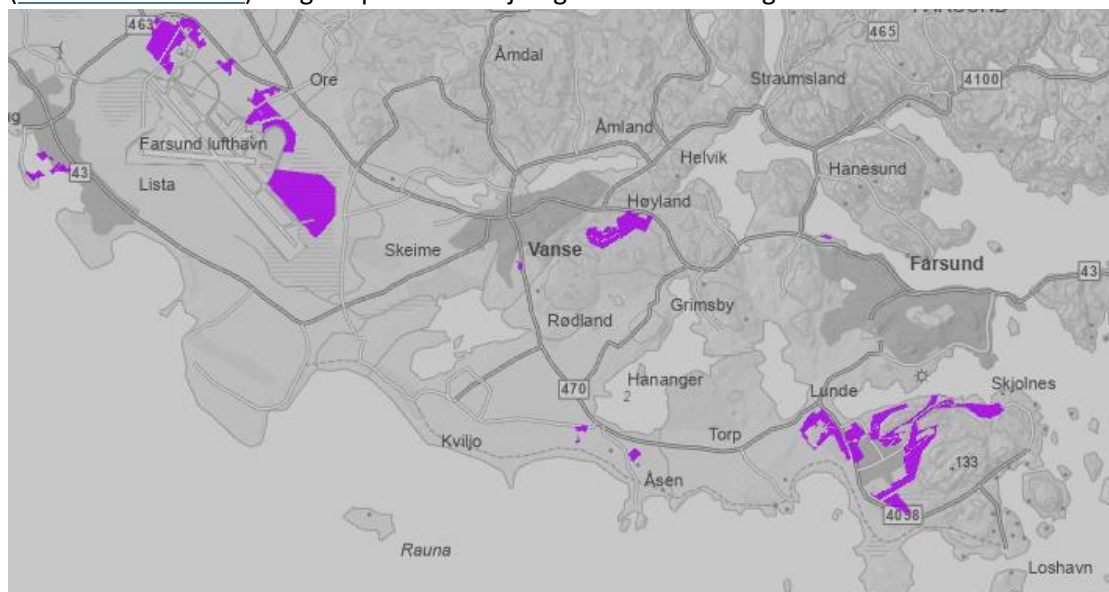
Havn: Planreserve på 79 daa ifølge arealregnskap Agder 2022 ([Microsoft Power BI](#)).

Dagens planreserve jf. Agdertall for havn er vist i blått under, planreserve for næring er vist i lilla.

Næring (industri mv): Planreserve på 2005 daa (eks. akvakultur) ifølge arealregnskap Agder 2022 ([Microsoft Power BI](#)). Dagens planreserve jf. Agdertall for næring er vist i lilla under.

4.5 Andre utfordringer:

100-meters belte: Tilgang for allmennheten og nedbygging i strandsone.

Overvann: kommunen har ikke planbestemmelser eller føringer som tar *tilstrekkelig* hensyn til klimautviklingen ([pbl.](#)). En forutsigbar forvaltning kan bidra til å senke innbyggers kostnader tilknyttet overvannshåndtering, det motsatte kan være et problem.

Lekeplasser: Kommunen har ikke velfungerende plan-føringer for lekeplassutvikling både med hensyn til størrelse og utrusting gitt ny demografi og klimasituasjon.

Temakartlag: Disse juridisk bindende temakartlagene til kommuneplanen er utdaterte og ikke dynamiske. Dette gir unødige mange dispensasjonssaker noe som motvirker intensjonen om effektiv behandling.

Kulturmiljøer: Det rives 4 SEFRAK registrerte bygg i Farsund i året. Er dette i tråd med kommunens ønske/Har kulturmiljøene et tilstrekkelig vern i plan.

Kulturminneplanen – utarbeidet etter kommuneplanen ble vedtatt og er derfor ikke implementert i kommuneplanen.

Parkeringsutfordringer i kommunen – Utfordring med parkering i Farsund sentrum, også mht. å kombinere parkeringsdekning med nødvendig uteoppholdsareal sett opp mot boligfortetting.

Sammenhengende g/s-vei – mellom kommunens 3 tettsteder Farsund by, Vanse og Vestbygda

Stinett - Muligheter for enklere g/s- løsninger ved å benytte dagens gårdsveier / stinett?